

DATUM
2015-09-28
ERT DATUM
2015-06-01

DIARIENR
2015/127-4
ER BETECKNING
S2015/2868/FST

Regeringskansliet
Socialdepartementet
103 33 Stockholm

Arbetslöshet och ekonomiskt bistånd (SOU 2015:44)

Statskontoret tillstyrker förslaget om att tydliggöra kraven på personer som ansöker om ekonomiskt bistånd

Statskontoret anser att en grundläggande förutsättning för ett väl utformat bidragssystem är att reglerna för systemet är tydliga, att det går att kontrollera att reglerna efterlevs samt att någon typ av konsekvens eller sanktion uppstår för den som inte följer reglerna. Med denna utgångspunkt tillstyrker Statskontoret utredningens förslag om att tydliggöra vilka krav som kan ställas på en arbetslös person som ansöker om ekonomiskt bistånd. Genom att det i socialtjänstlagen fastslås vad som förväntas av den enskilde och vilka beslut myndigheten kan komma att fatta bedömer Statskontoret, i likhet med utredningen, att positiva effekter bör uppstå avseende rättssäkerhet och enhetlighet i tillämpning. Genom att kraven på den enskilde tydliggörs bedömer Statskontoret också att förutsättningarna för egenförsörjning förbättras till gagn för såväl de enskilda individerna som samhället i stort.

Avgränsningen av uppgifterna för direktåtkomst behöver motiveras

Statskontoret tillstyrker utredningens förslag om att socialnämnden ska ges utökade möjligheter att hämta information om den enskilde direkt från Arbetsförmedlingen i syfte att kunna kontrollera regelefterlevnaden. Det innebär bland annat att uppgifter även ska kunna hämtas om den enskilde är anmäld som arbetssökande på hel- eller deltid samt om den enskilde är öppet arbetslös, arbetssökande med förhinder eller tillhör annan sökandekategori. Statskontoret anser dock att det finns vissa frågetecken kring utredningens förslag på avgränsning av de uppgifter som ska kunna hämtas. Av utredningen framgår exempelvis att socialtjänsten i mycket hög grad begär in individuella handlingsplaner och aktivitetsrapporter från den sökande och att kommunerna därför ser att effektivitetsvinster skulle uppstå om de kunde hämta dem direkt från Arbetsförmedlingen. Med hänvisning till integritetsskäl vad gäller de individuella handlingsplanerna och praktiska skäl vad gäller aktivitetsrapporterna föreslår dock utredningen att direktåtkomst inte ska medges för dessa handlingar. Någon närmare motivering ges

emellertid inte, vilket gör det svårt att ta ställning till om denna ståndpunkt är befogad. Statskontoret vill i detta sammanhang framhålla att direktåtkomst till sådana handlingar som socialtjänsten ändå kräver in innebär att den enskilde avlastas en uppgift i ansökningsförfarandet. Socialdepartementet bör därför i den fortsatta beredningen av förslaget belysa denna frågeställning närmare utifrån ett brukarperspektiv.

Analysen av möjliga konsekvenser för den enskilde bör fördjupas

Genomgången av utredningens förslag visar att konsekvenserna för den enskilde av att inte följa reglerna blir otydliga. Detta förhållande behöver förstås utifrån det ekonomiska biståndets särskilda karaktär av att utgöra samhällets yttersta skyddsnät, vilket innebär att enskilda inte ska kunna försättas i en nödsituation. Utredningen framhåller att beloppet för det ekonomiska biståndet i dag sällan sätts ned, men att det är ganska vanligt att en ansökan avslås om kraven inte anses uppfyllda. Ett avslagsbeslut blir dock ofta föremål för omprövning eller så görs en så kallad nödprövning. Utredningen har övervägt att föreslå ett tydliggörande i lagstiftningen om att bistånd kan vägras om man inte är aktivt arbetssökande och står till arbetsmarknadens förfogande, men har kommit fram till att detta skulle skapa otydlighet och kunna leda tanken till att det inte skulle kunna gå att neka bistånd av andra skäl. Statskontoret vill dock understryka att frågan om krav i förhållande till konsekvenser av att kraven inte efterlevs är av central betydelse, dels för att uppnå en god regelefterlevnad och dels för att skapa legitimitet för systemet. Socialdepartementet bör därför, i den fortsatta beredningen av förslaget, fördjupa utredningen och analysen i denna del.

Metoden för att kartlägga socialtjänstens arbete fångar inte variationer på handläggarnivå

Statskontoret anser att utredningen i huvudsak redovisar en väl underbyggd beskrivning av förslagets konsekvenser. Statskontoret har tidigare haft ett uppdrag från regeringen om att kartlägga kommunernas och Arbetsförmedlingens insatser för personer med ekonomiskt bistånd som är inskrivna hos Arbetsförmedlingen.¹ Mot bakgrund av det arbetet vill Statskontoret lyfta fram risken för att utredningens bild av de krav som ställs i dag på arbetsökande med ekonomiskt bistånd inte blir helt rättvisande med den metod som utredningen valt. Enkäterna har ställts till arbetsledare inom socialtjänsten, vilket skulle kunna innebära att enskilda variationer i tillämpning på handläggarnivå inte uppmärksammas. Svaren skulle därmed, i någon mån, kunna spegla kommunernas önskvärda tillstånd i stället för hur man faktiskt arbetar med målgruppen. Statskontoret anser dock inte att detta bör

¹ Statskontoret (2013). *Uppdrag att kartlägga kommunernas och Arbetsförmedlingens insatser för personer med ekonomiskt bistånd som är inskrivna hos Arbetsförmedlingen.*

påverka förslaget i sin helhet. Tillkommande kostnader till följd av det merarbete förstärkta krav kan ge upphov till bör bli marginella, samtidigt som de förstärkta kraven bör kunna resultera i minskade kostnader för ekonomiskt bistånd till följd av att fler övergår till arbete.

Utredningen väcker frågor om Arbetsförmedlingens stöd till målgruppen arbetssökande med ekonomiskt bistånd

Utredningen har, som en del i uppdraget, genomfört en registerstudie baserad på Arbetsförmedlingens data, där den i direktivet beskrivna målgruppen jämfördes med en kontrollgrupp med arbetslöshetsersättning. Utredningens kartläggning visar att nästan dubbelt så många i kontrollgruppen jämfört med målgruppen hade övergått från öppen arbetslöshet till arbete nio månader efter utredningens första mätning. Kartläggningen visar också att målgruppen har färre kontakter med Arbetsförmedlingen samt får färre anvisningar och förslag till arbete än personerna i kontrollgruppen. Statskontoret delar utredningens uppfattning om att dessa resultat väcker frågor om Arbetsförmedlingens arbetssätt och prioriteringar samt om ansvarsfördelning och samverkan mellan socialtjänsten och Arbetsförmedlingen. Statskontoret menar att regeringen borde låta utreda denna fråga närmare.

Generaldirektör Ingvar Mattson har beslutat i detta ärende. Utredningschef Anna Pauloff samt utredare Henrik Elmefur, föredragande, var närvarande vid den slutliga handläggningen.

Ingvar Mattson

Henrik Elmefur